

Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού

Τόμ. 13 (2014)

Special Issue - Life Skills

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ: ΟΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Βιργινία Καραβοκύρη (Virginia Karavokiri)

doi: [10.12681/icw.17933](https://doi.org/10.12681/icw.17933)

Copyright © 2018, Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά-Μη Εμπορική Χρήση 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Καραβοκύρη (Virginia Karavokiri) Β. (2014). Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ: ΟΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 13, 164-176.
<https://doi.org/10.12681/icw.17933>

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ: ΟΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συγκεκριμένη μελέτη έχει ως στόχο τη διερεύνηση: α) των συνηθειών και των προτιμήσεων που έχουν τα παιδιά για τις τηλεοπτικές ειδήσεις, β) των αντιλήψεων των παιδιών για τον πολίτη και τα κοινωνικο-πολιτικά δρώμενα, έτσι όπως παρουσιάζονται μέσα από τις τηλεοπτικές ειδήσεις και γ) την επίδραση του παράγοντα φύλο στη διαμόρφωση των απόψεων και των αντιλήψεων των παιδιών σχολικής ηλικίας για τον πολίτη και την κοινωνία, έτσι όπως παρουσιάζονται στις τηλεοπτικές ειδήσεις. Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο β' μέρος αναπτύσσονται αρχικά οι στόχοι και τα επιμέρους ερωτήματα της παρούσας μελέτης και περιγράφεται αναλυτικά η μεθοδολογία της έρευνας. Παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας, σύμφωνα με τα οποία τα παιδιά φαίνεται να παρακολουθούν καθημερινά τηλεόραση και ειδήσεις σε καθημερινή βάση. Επίσης θεωρούν ότι η ενημέρωση από τις ειδήσεις είναι σημαντική κυρίως για λόγους πληροφόρησης και προφύλαξης από επικίνδυνες καταστάσεις. Τέλος φάνηκε ότι τα παιδιά αποκομίζουν από τις ειδήσεις μια αρνητική εικόνα για τον πολίτη και την κοινωνία, χωρίς να υπάρχουν σημαντικές διαφορές στις αντιλήψεις ανάμεσα στα δύο φύλα.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

M.M.E, κοινωνικοποίηση, πολιτική κοινωνικοποίηση

THE FEATURE OF THE CITIZEN THROUGH TELEVISION NEWS: CHILDREN'S VIEWS

ABSTRACT

This study aims to explore the relationship between children and television news. Specifically, it aims at exploring: a) children's habits and preferences about television news and b) children's views on society and the role of the citizen, as they are presented through television news. The sample consisted of 59 children, who attended the sixth grade, in four elementary schools in the area of Evros. A questionnaire of 27 questions, which was used for the selection of data, examines: a) children's habits and preferences, concerning television and television news, b) children's perceptions of television news and c) children's views on society and the role of the citizen, as they are presented through television news. According to the results of the study, children watch the news almost at a regular basis. Furthermore, they claim that being informed through television news is important, because they learn ways to protect themselves against dangerous situations. Finally it seems that children derive through the news a negative image of both the citizen and the society, claiming that the citizens often commit crimes and break the law.

KEY WORDS

tv news, socialization, political socialization

ΜΕΡΟΣ Α'

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να εξετάσει τις αντιλήψεις των παιδιών σχολικής ηλικίας για τον πολίτη και τα κοινωνικοπολιτικά δρώμενα μέσα από τις τηλεοπτικές ειδήσεις.

Είναι γενικά αποδεκτό ότι α Μ.Μ.Ε. παίζουν σημαντικό ρόλο τόσο στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης γενικά, όσο και στη διαμόρφωση πολιτικών αντιλήψεων ειδικότερα. Πολλοί υποστηρίζουν ότι τα Μ.Μ.Ε. ασκούν επιρροή στην κοινή γνώμη κυρίως μέσω των ειδήσεων γενικότερα και των τηλεοπτικών ειδήσεων ειδικότερα. Άλλωστε οι ειδήσεις και τα θέματά τους κατασκευάζονται και επιλέγονται για να επηρεάσουν την κοινή γνώμη ως ένα βαθμό για τα κοινωνικοπολιτικά δρώμενα. Πριν όμως εξεταστεί η σχέση του παιδιού με την τηλεόραση, εξετάζεται η διαδικασία διαμόρφωσης στάσεων και αντιλήψεων κατά την παιδική και εφηβική ηλικία, δηλαδή η διαδικασία της πολιτικής κοινωνικοποίησης.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Το ανθρώπινο πλάσμα για να εξελιχθεί σε ένα κοινωνικό ον είναι ανάγκη να ενταχθεί σε μια ευρύτερη κοινωνική ομάδα, σε ένα ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο. Για να επιτευχθεί αυτή η εξέλιξη πρέπει το

άτομο να κοινωνικοποιηθεί. Η πολιτική κοινωνικοποίηση αποτελεί επιμέρους διαδικασία που συντελείται από τις συνεχείς αλληλεπιδράσεις μεταξύ ατόμου και κοινωνίας. Σε όλες τις εκφάνσεις της ανθρώπινης συμπεριφοράς ανιχνεύεται μια κοινωνική διάσταση, καθώς το άτομο αναπτύσσεται και εξελίσσεται βιολογικά, ψυχολογικά, οικονομικά, πολιτικά μέσα στα πλαίσια μιας συγκεκριμένης κοινωνίας. Καταρχάς, με τον όρο κοινωνικοποίηση εννοούμε την «εκμάθηση από το άτομο κοινωνικών προτύπων και κανόνων που αντιστοιχούν στην κοινωνική τους θέση, όπως μεταβιβάζονται μέσω διαφόρων κοινωνικών φορέων» (Παντελίδου- Μαλούτα, 1987, σ.52).

Σε ό,τι αφορά την πολιτική κοινωνικοποίηση, η Roberta Sigel υποστηρίζει ότι « είναι η σταδιακή εκμάθηση στάσεων, συμπεριφορών και κανόνων που είναι αποδεκτοί και εφαρμόζονται στο υπάρχον κοινωνικό σύστημα (Παντελίδου- Μαλούτα, 1987, σ.51).

Επίσης η πολιτική κοινωνικοποίηση είναι μια σειρά κοινωνικών δραστηριοτήτων και κοινωνικών διαδικασιών μέσω των οποίων οι πολιτικές αντιλήψεις διαμορφώνονται σε ένα κοινωνικό και ιστορικό περιβάλλον (Yates & Youniss, 1998). Σύμφωνα με έναν άλλο ορισμό η πολιτική κοινωνικοποίηση αναφέρεται ως η « διαδικασία με την οποία το άτομο αποκτά στάσεις, πεποιθήσεις και αξίες σχετικά με το πολιτικό σύστημα του οποίου είναι μέλος και σχετικά με το δικό του ρόλο ως πολίτης στο πλαίσιο του πολιτικού συστήματος» (Παντελίδου- Μαλούτα, 1987, σ.49). Τέλος ο Richard Rose ορίζει την πολιτική κοινωνικοποίηση ως « τη μεταβίβαση της πολιτικής κουλτούρας από γενιά σε γενιά» (Παντελίδου- Μαλούτα, 1987, σ.50).

Οι στάσεις, οι αντιλήψεις και γενικά η διαδικασία της πολιτικής κοινωνικοποίησης στηρίζεται στην πολιτική κουλτούρα κάθε κοινωνίας. Η έννοια της πολιτικής κουλτούρας ορίζεται ως «το σύνολο των αντιλήψεων, των πεποιθήσεων και των στάσεων, που δίνουν μορφή και έννοια σε μια πολιτική διαδικασία και καθορίζουν τους βασικούς κανόνες και τις βασικές αρχές που διέπουν τη συμπεριφορά στα πλαίσια ενός πολιτικού συστήματος» (Παντελίδου- Μαλούτα, 1987, σ.32). Σύμφωνα με τους Almond & Verde «όταν αναφερόμαστε στην πολιτική κουλτούρα μιας κοινωνίας, αναφερόμαστε στο πολιτικό σύστημα όπως εσωτερικεύεται στις γνώσεις, τα συναισθήματα και τις αξιολογήσεις του πληθυσμού της» (Παντελίδου- Μαλούτα, 1987, σ.32). Αλλού στη βιβλιογραφία η πολιτική κουλτούρα ορίζεται ως «το σύνολο των στάσεων, πεποιθήσεων και των συναισθημάτων που σχετίζονται με την πολιτική και υπάρχουν σε ένα έθνος σε μια δεδομένη στιγμή. Αυτή η πολιτική κουλτούρα μορφοποιήθηκε από την ιστορία του συγκεκριμένου έθνους και από την κοινωνική, οικονομική και πολιτική πραγματικότητα» (Παντελίδου- Μαλούτα, 1987, σ.36).

Συνοψίζοντας, μπορούμε να πούμε ότι η πολιτική κοινωνικοποίηση αποτελεί μια διαδικασία που αφορά στη βαθμιαία υιοθέτηση από τα άτομα στάσεων, αντιλήψεων και συμπεριφοράς, που έχουν σχέση με την πολιτική κουλτούρα μιας κοινωνίας.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η διαδικασία της πολιτικής κοινωνικοποίησης έχει διερευνηθεί σε περιορισμένο βαθμό στο εξωτερικό και ελάχιστα στην Ελλάδα. Οι περισσότερες μελέτες που έχουν γίνει, αφορούν στην πολιτική κοινωνικοποίηση των εφήβων και όχι των παιδιών σχολικής ηλικίας.

Η διαδικασία της πολιτικής κοινωνικοποίησης μελετάται κυρίως με τρεις τρόπους:

- α. σε επίπεδο διαμόρφωσης της πολιτικής ταυτότητας,
- β. σε επίπεδο ανάπτυξης της ηθικής σκέψης,
- γ. σε επίπεδο διαμόρφωσης στάσεων, αντιλήψεων και συμπεριφοράς.

Οι μελέτες που εξετάζουν την πολιτική κοινωνικοποίηση σε σχέση με την ταυτότητα του ατόμου βασίζονται στη θεωρία του Erikson για τη διαμόρφωση της ταυτότητας, που συντελείται στην εφηβεία. Κατά τον Erikson η συνειδητοποίηση των πολιτικών υποχρεώσεων από τους εφήβους παίζει

καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της ταυτότητας. Η σχέση της ανάπτυξης της ταυτότητας με τη διαμόρφωση της πολιτικής ταυτότητας οφείλεται στο γεγονός ότι ο έφηβος καλείται να ενσωματώσει τις πεποιθήσεις, τις αντιλήψεις κ.τ.λ. του συγκεκριμένου κοινωνικού, ιστορικού, πολιτικού πλαισίου, στο οποίο ζει και αναπτύσσεται (Yates & Youniss, 1998).

Η πολιτική κοινωνικοποίηση έχει συνδεθεί και με την ανάπτυξη της ηθικής σκέψης και τη διαμόρφωση της ηθικής ταυτότητας. Κατά τον Kohlberg η ηθική σκέψη αναπτύσσεται σε έξι στάδια, ενώ στα δύο τελευταία στάδια που κυριαρχούν στην εφηβική ηλικία, η διαμόρφωση της ηθικής σκέψης γίνεται βάσει εσωτερικών διεργασιών του ατόμου (Παρασκευόπουλος, 1985).

Σύμφωνα με τους Hart, et.al. (1998) και τους Raaijmakers, et.al.(1998), οι οποίοι μελέτησαν τη σχέση της πολιτικής κοινωνικοποίησης με την ηθική σκέψη, οι προοδευτικές πολιτικές πεποιθήσεις απαιτούν ένα υψηλότερο επίπεδο της κοινωνικοηθικής σκέψης απ'ότι οι παραδοσιακές.

Τέλος, σε άλλες έρευνες μελετάται η διαδικασία της πολιτικής κοινωνικοποίησης σε επίπεδο στάσεων, αντιλήψεων και συμπεριφοράς. Οι πολιτικές στάσεις και αντιλήψεις έχουν μελετηθεί σε επίπεδο εθελοντισμού (Rosenthal, et.al., 1998), συμμετοχής στα κοινά (Hart, et.al., 1998, Yates & Youniss, 1998), την υποστήριξη της δικαιοσύνης και των δικαιωμάτων των μειονοτήτων (Flanagan, et.al., 1998, Boehnke, et.al., 1998) και τη συμπεριφορά απέναντι στην κοινωνική αλλαγή (Finchilescu & Dawes, 1998, Macek, et.al., 1998).

Ωστόσο, αυτό που προκύπτει από τις παραπάνω μελέτες είναι ότι η ηλικιακή ομάδα κατά την οποία διαμορφώνεται η πολιτική ταυτότητα και ο πολιτικός τρόπος σκέψης είναι η εφηβεία. Αυτό, όμως, δε συνεπάγεται ότι τα παιδιά σχολικής ηλικίας δεν έχουν τη δική τους γνώμη για τα κοινωνικοπολιτικά δρώμενα.

ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία τη διαδικασία της πολιτικής κοινωνικοποίησης επηρεάζουν διάφοροι παράγοντες. Για παράδειγμα η οικογένεια, το σχολείο και το κοινωνικο-ιστορικό πλαίσιο διαμορφώνουν τις πολιτικές πεποιθήσεις των παιδιών και των εφήβων.

Μέσα στα πλαίσια της οικογένειας συντελείται μια πρώτη μορφή κοινωνικοποίησης και συνεπώς πολιτικής κοινωνικοποίησης. Το παιδί από τη στιγμή της γέννησής του δέχεται τις επιδράσεις του οικογενειακού περιβάλλοντος, οι οποίες θα παίξουν καθοριστικό ρόλο στην κοινωνικοπολιτική εξέλιξη του. Κατά τον Hyman στην οικογένεια συντελείται καταρχάς η εκμάθηση πολιτικής συμπεριφοράς (Παντελίδου- Μαλούτα, 1987). Επίσης, οι αξίες της οικογένειας καθορίζουν την ανάπτυξη των παιδιών στα πλαίσια της πολιτικής κοινότητας και υποδεικνύουν τις ευθύνες που έχουν τα παιδιά στην κοινωνία (Yates & Youniss, 1998- Raaijmakers, et.al., 1998).

Εξίσου σημαντικός στη διαδικασία της πολιτικής κοινωνικοποίησης των παιδιών είναι και ο ρόλος του σχολείου. Τόσο το σχολείο όσο και η οικογένεια συμβάλλουν στη διαμόρφωση προδιαθέσεων για συμπεριφορά και δημιουργούν στον κοινωνικοποιούμενο μία μήτρα στη βάση της οποίας μορφοποιεί τις πολιτικές του συμπεριφορές. Επιπλέον στο σχολείο αναπτύσσονται «τα αισθήματα πίστης και αφοσίωσης στο έθνος, τα οποία θεωρούνται η βασικότερη και ουσιαστικότερη πλευρά της πολιτικής κοινωνικοποίησης» (Παντελίδου- Μαλούτα, 1987, σ. 62). Το σχολικό περιβάλλον είναι μια μικρή κοινωνία όπου το παιδί μαθαίνει να ενεργεί ως πολίτης, καθώς μαθαίνει να αναλαμβάνει τις ευθύνες του, να συνεργάζεται προκειμένου να πετύχει έναν σκοπό για το κοινωνικό όφελος. Τέλος, κατά τη σχολική τους περίοδο τα παιδιά και οι έφηβοι μαθαίνουν να ασχολούνται τόσο με εσωσχολικές δραστηριότητες (συμμετοχή στην «πολιτική» μαθητική κοινότητα, περιβαλλοντικά θέματα κ.α.) όσο και με εξωσχολικές (Διεθνής Αμνηστία, Greenpeace κ.α.), (Flanagan, et.al., 1998- Rosenthal, et.al., 1998).

Ένας σημαντικός φορέας διαμόρφωσης πολιτικών στάσεων και αντιλήψεων είναι τα Μ.Μ.Ε. και ειδικότερα η τηλεόραση και οι ειδήσεις. Σύμφωνα με τους ΜακΚομπς, κ.α. (1991) οι ειδήσεις

κατασκευάζονται για επηρεάσουν την κοινή γνώμη για τα διάφορα κοινωνικοπολιτικά θέματα. Από την άλλη μεριά, η τηλεόραση, που με τη δύναμη της εικόνας προσελκύει τα παιδιά, μεταδίδει σε αυτά ειδήσεις, γνώσεις και τα μηνύματα που κάθε φορά θέλει να περάσει. Ποια είναι όμως η σχέση του παιδιού με την τηλεόραση έτσι ώστε αυτή να επηρεάζει την κοινωνικοποίηση και την πολιτική κοινωνικοποίησή του;

ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Η παρουσία της τηλεόρασης σε κάθε σπίτι, σε κάθε οικογένεια, είναι μια πραγματικότητα εδώ και πολλά χρόνια. Με την εικόνα και τον ήχο της προσελκύει τους ενήλικες και πολύ περισσότερο τα παιδιά. Με το πάτημα ενός κουμπιού το παιδί κατακλύζεται από πλήθος εικόνων, μηνυμάτων και πληροφοριών. Βλέπει πράγματα τα οποία δεν μπορεί να δει στην καθημερινή ζωή. Για παράδειγμα βλέπει και μαθαίνει για τη ζωή στους πόλους ή τη ζούγκλα. Βλέπει εικόνες από μακρινούς τόπους της γης, αλλά και από το διάστημα. Μαθαίνει για τη ζωή ανθρώπων που είναι διαφορετικοί από το ίδιο.

Από τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι η τηλεόραση μορφώνει, ενημερώνει και ψυχαγωγεί το παιδί. Ίσως γι' αυτό και το παιδί περνάει τις περισσότερες ώρες του ελεύθερου χρόνου του στην τηλεόραση, αντικαθιστώντας έτσι το παιχνίδι, τους φίλους, τα βιβλία. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο που η τηλεόραση έχει χαρακτηριστεί η γιαγιά της οικογένειας, καθώς οι ιστορίες και τα παραμύθια της γιαγιάς και των γονιών έχουν δώσει τη θέση τους στις τηλεοπτικές εκπομπές.

Σε ό,τι αφορά την πολιτική κοινωνικοποίηση του παιδιού μέσω της τηλεόρασης, οι έρευνες που έχουν γίνει στο εξωτερικό και στην Ελλάδα, εξετάζουν τη διαμόρφωση στάσεων αντιλήψεων και συμπεριφοράς. Επίσης έχουν γίνει και έρευνες που μελετούν τη σύνδεση της γνωστικής ανάπτυξης του παιδιού με την τηλεόραση.

ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΚΑΙ ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Η γνωστική ανάπτυξη αφορά στην ανάπτυξη των νοητικών λειτουργιών και διαδικασιών της συλλογής, της επεξεργασίας και κατανόησης των πληροφοριών.

Στα πλαίσια της γνωστικής ανάπτυξης με βάση τη θεωρία του Piaget, ο ρόλος της τηλεόρασης παρουσιάζεται αμφισβητούμενος από τις έρευνες που έχουν γίνει.

Κατά τον Greenstein η τηλεόραση αναπτύσσει το γνωστικό επίπεδο των παιδιών και μάλιστα όσα παιδιά παρακολουθούν αρκετά τηλεόραση έχουν καλύτερη σχολική επίδοση απ' όσα παρακολουθούν ελάχιστα ή καθόλου (Clark & Kurtz-Costes, 1997). Με τη τηλεόραση τα παιδιά διατυπώνουν σκέψεις για πράγματα και καταστάσεις, τα οποία χωρίς την τηλεόραση δε θα γνώριζαν. Η τηλεόραση παρέχει ερεθίσματα, τα οποία βοηθούν το παιδί να διευρύνει τις σκέψεις και τις γνώσεις του. Ωστόσο, κι άλλοι παράγοντες (π.χ. η οικογένεια και το σχολείο) πρέπει να δημιουργούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις έτσι ώστε να αξιοποιούνται τα ερεθίσματα αυτά (Hodge & Tripp, 1986).

Από την άλλη μεριά, αρκετοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι κατά την παιδική ηλικία υπάρχει πρόβλημα στη διάκριση φανταστικού και πραγματικού. Η τηλεόραση είναι ένα είδος ναρκωτικού που παρασέρνει τα παιδιά σ' ένα ψεύτικο κόσμο. Τα παιδιά θεωρούνται αβοήθητοι παθητικοί θεατές, αδύναμοι να ξεχωρίσουν την αλήθεια από το ψέμα. Το πρόβλημα αυτό γίνεται εντονότερο όταν συνδεθεί με τη βία που προβάλλεται στα τηλεοπτικά προγράμματα (Hodge & Tripp, 1986).

Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι η τηλεόραση βοηθά τη γνωστική ανάπτυξη του παιδιού μόνο όταν χρησιμοποιείται ως συμπληρωματικό μέσο μετάδοσης γνώσεων και εμπειριών. Τα μηνύματα και οι γνώσεις που παίρνει το παιδί από την τηλεόραση πρέπει να είναι ερεθίσματα και αφορμές διαλόγου του παιδιού με τον κοινωνικό του περίγυρο.

ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΝ

Η επίδραση της τηλεόρασης στη διαμόρφωση στάσεων, αντιλήψεων, αλλά και συμπεριφοράς έχει εξεταστεί κυρίως μέσα από τα προγράμματα βίας (παιδικά και μη) και των διαφημίσεων.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΒΙΑΣ

Είναι γεγονός ότι σκηνές βίας υπήρχαν στα τηλεοπτικά προγράμματα των περασμένων χρόνων και εξακολουθούν βέβαια να υπάρχουν και σήμερα. Τα κινούμενα σχέδια, ένα από τα πιο αγαπημένα προγράμματα των παιδιών, είναι από τα πιο βίαια. Από μελέτες που έχουν γίνει, τα κινούμενα σχέδια περιλαμβάνουν πάνω από 30 επιθετικές σκηνές σε κάθε ημίωρο, για ταινίες που μεταδίδονται συνήθως και 7 επιθετικές σκηνές για ταινίες που προορίζονται για πολύ μικρά παιδιά (Σαρρής, 1992).

Οι σκηνές βίας φαίνεται ότι προκαλούν αρνητικά συναισθήματα στα παιδιά, όπως φόβο, αγωνία και ανασφάλεια (Cantor & Peeters, 2000). Σχετικά με τις επιπτώσεις της τηλεοπτικής βίας στη συμπεριφορά των παιδιών έχουν διατυπωθεί διαφορετικές θεωρίες. Σύμφωνα με τη θεωρία της κάθαρσης, το παιδί ταυτίζεται με τον ήρωα που ασκεί βία, έτσι ανακουφίζεται και ικανοποιεί την τάση επιθετικότητας που έχει, κατά την αντιπροσωπευτική συμμετοχή του στην επιθετικότητα του άλλου (Σαρρής, 1992).

Κατά τη θεωρία των *επιθετικών ακολούθων* (Σαρρής, 1992) και σύμφωνα με τη θεωρία της κοινωνικής μάθησης του Bandura, η επιθετική συμπεριφορά στα παιδιά μπορεί να αυξηθεί ύστερα από την παρακολούθηση σκηνών βίας.

Από την άλλη μεριά, σύμφωνα με τη θεωρία της ενίσχυσης, η τηλεόραση ούτε αυξάνει ούτε μειώνει τις πιθανότητες να εκδηλώσουν τα παιδιά επιθετική συμπεριφορά. Όπως επισημαίνει ο Σαρρής, (1992), όσοι έχουν ατομικές και κοινωνικές αξίες που στηρίζονται στη βία, τις ενισχύουν όπως και όσοι διαθέτουν στάσεις και κανόνες που είναι ενάντια στη βία. Κατά τον ίδιο, λοιπόν, τρόπο μέσω της τηλεόρασης ενισχύεται και η βία, αλλά και η αντι-βία.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ

Ένα σπουδαίο τμήμα του τηλεοπτικού προγράμματος καλύπτουν οι διαφημίσεις. Η διαφήμιση είναι ένα μέσο επικοινωνίας που αποβλέπει στην αύξηση των πωλήσεων των αγαθών. Στην προσπάθειά της να αυξήσει την αποτελεσματικότητά της και να επηρεάσει τον καταναλωτή, η διαφήμιση αξιοποιεί όλες τις δυνατότητες που προσφέρει η τεχνολογική εξέλιξη (Βρύζας, 1997).

Για πολλά παιδιά η παρακολούθηση των διαφημίσεων είναι μια αρκετά ευχάριστη διαδικασία, αφού παρουσιάζουν προϊόντα που αφορούν το παιδί, το ενδιαφέρουν και του αρέσουν. Το παιδί, οικονομικά εξαρτώμενο από τους γονείς, μπορεί και τους πείθει να του αγοράσουν κάτι που διαφημίζεται, υιοθετώντας μ'αυτόν τον τρόπο τον καταναλωτικό τρόπο ζωής που επιβάλλει η σύγχρονη κοινωνία (Βρύζας, 1997).

Επίσης, το παιδί ταυτίζεται τόσο με τους ενήλικες όσο και με τους ανήλικους πρωταγωνιστές των διαφημίσεων, συγκρίνει τον εαυτό του μαζί τους, καθώς διακρίνει κοινά χαρακτηριστικά ή ενδιαφέροντα και πολλές φορές προσπαθεί να τους μιμούται (Ναυρίδης, 1986).

Το γενικό συμπέρασμα που προκύπτει από τις μελέτες που έχουν γίνει, είναι ότι οι διαφημίσεις επιδρούν στη διαμόρφωση των στάσεων των παιδιών, αφού το επηρεάζουν και τον μούν σ'ένα συγκεκριμένο τρόπο ζωής.

ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙ

Οι ειδήσεις είναι το κατεξοχήν τηλεοπτικό πρόγραμμα διαμόρφωσης πολιτικών στάσεων και αντιλήψεων, αφού κατασκευάζονται όχι μόνο για να ενημερώσουν το κοινό, αλλά και για να

διαμορφώσουν την κοινή γνώμη πάνω σε διάφορα κοινωνικοπολιτικά δρώμενα (ΜακΚομπς, κ.α., 1991).

Έρευνες που έχουν γίνει έδειξαν ότι δεν παρακολουθούν μόνο οι ενήλικες ειδήσεις αλλά και τα παιδιά, αν και υποστηρίζουν ότι δεν τους αρέσουν καθόλου. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μελέτης των Σακκά κ.α., (1999), τα παιδιά παρακολουθούν και έχουν άποψη για τις ειδήσεις, ενώ φαίνεται παράλληλα να έχουν σχηματίσει μια σχετικά ολοκληρωμένη εικόνα για την έννοια και το ρόλο των ειδήσεων.

Επίσης οι τηλεοπτικές ειδήσεις φαίνεται ότι επιδρούν στην πολιτική κοινωνικοποίηση του παιδιού, καθώς ενημερώνεται για διάφορα κοινωνικά και πολιτικά γεγονότα (π.χ. πόλεμοι, φτώχεια, πείνα κ.α.) κι έπειτα ευαισθητοποιούνται και θέλουν να κάνουν κάτι για να βελτιώσουν την κατάσταση (Buckingham, 1996).

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΕΡΕΥΝΑ

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνηθούν οι απόψεις των παιδιών για τις τηλεοπτικές ειδήσεις και οι αντιλήψεις τους για τον πολίτη και την κοινωνία, έτσι όπως παρουσιάζονται μέσα στις τηλεοπτικές ειδήσεις.

ΔΕΙΓΜΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ – ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ- ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Πεδίο της αποτέλεσαν 4 δημόσια Δημοτικά Σχολεία της Αλεξανδρούπολης. Το Δείγμα της έρευνας ήταν 59 παιδιά της ΣΤ΄ τάξης, εκ των οποίων 28 ήταν αγόρια και 31 ήταν κορίτσια.

Εργαλείο της έρευνας κατασκευάστηκε ένα ερωτηματολόγιο 27 ερωτήσεων, εκ των οποίων μόνο οι 8 ήταν κλειστού τύπου και αφορούσαν τα δημογραφικά στοιχεία των παιδιών.

Οι απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο κατηγοριοποιήθηκαν για να γίνει ομαδοποίηση των απαντήσεων που αναφέρονταν σ'ένα κοινό θέμα. Για την κάθε κατηγορία απάντησης υπολογίστηκε η συχνότητα και το ποσοστό επί τις εκατό (%) των παιδιών που απάντησαν, ενώ για τη διερεύνηση των διαφορών ανάμεσα στα δύο φύλλα, υπολογίστηκε η συχνότητα και το ποσοστό επί τις εκατό (%) των απαντήσεων ξεχωριστά για τα αγόρια και τα κορίτσια.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ΣΥΝΗΘΕΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ως προς τη διάρκεια τηλεθέασης, τα παιδιά στο μεγαλύτερο ποσοστό δήλωσαν ότι βλέπουν τηλεόραση κάθε μέρα και σε μικρότερο ποσοστό δήλωσαν ότι παρακολουθούν σχεδόν καθημερινά. Αξίζει να σημειωθεί ότι κανένα παιδί δε δήλωσε ότι δεν παρακολουθεί καθόλου τηλεόραση. Εξετάζοντας τις απαντήσεις, παρατηρείται ότι τα αγόρια παρακολουθούν τηλεόραση καθημερινά σε μεγαλύτερο ποσοστό από τα κορίτσια.

Πίνακας 1

	Αγόρια		Κορίτσια		Σύνολο	
	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.
Κάθε μέρα	21	75%	17	55%	38	64%
Σχεδόν κάθε μέρα	7	25%	14	45%	21	36%
Καθόλου	0	0%	0	0%	0	0%
Σύνολο	8	100%	31	100%	59	100%

Στην ερώτηση για το πόσο συχνά βλέπουν ειδήσεις, τα παιδιά στο μεγαλύτερο ποσοστό δήλωσαν ότι παρακολουθούν ειδήσεις σχεδόν κάθε μέρα και σε πολύ μικρότερο ποσοστό δήλωσαν ότι παρακολουθούν καθημερινά. Ένα πολύ μικρό ποσοστό ανέφερε ότι δεν παρακολουθεί καθόλου ειδήσεις. Από τις απαντήσεις φαίνεται ότι τα αγόρια παρακολουθούν ειδήσεις καθημερινά σε μεγαλύτερο ποσοστό από τα κορίτσια.

Πίνακας 2

	Αγόρια		Κορίτσια		Σύνολο	
	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.
Κάθε μέρα	8	29%	3	10%	11	19%
Σχεδόν κάθε μέρα	20	71%	23	74%	43	73%
Καθόλου	0	0%	0	5%	5	8%
Σύνολο	28	100%	31	100%	59	100%

Η κατηγοριοποίηση των απαντήσεων των παιδιών, όταν τους ζητήθηκε να αναφέρουν τα είδη των ειδήσεων που παρακολουθούν, ανέδειξε δέκα κατηγορίες, που παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα. Ένα σχετικά υψηλό ποσοστό προτιμά να παρακολουθεί περισσότερο τις αθλητικές ειδήσεις, ενώ ίσα ποσοστά παιδιών προτιμούν την ενημέρωση για σπουδαία γεγονότα του κόσμου, τον καιρό και το χρηματιστήριο κ.α. Παρατηρώντας τις απαντήσεις των δύο φύλων χωριστά, φαίνεται ότι δεν υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις στις προτιμήσεις τους, εκτός του ότι τα κορίτσια επιλέγουν επιπλέον τα πολιτιστικά και τα ευχάριστα γεγονότα.

Πίνακας 3

Κατηγορίες	Αγόρια		Κορίτσια		Σύνολο	
	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.
1.Ατυχήματα-Καταστροφές	6	11%	5	8%	11	9%
2.Αστυνομικό δελτίο	4	7%	4	7%	8	7%
3.Ενημέρωση-χρηματιστήριο	10	18%	12	19%	22	19%
4.Ευχάριστα	2	4%	7	11%	9	8%
5.Αλλαγές ζωής-Εντυπωσιακά θέματα	3	5%	2	3%	5	4%
6.Περιβάλλον-Επιστήμες	5	9%	7	11%	12	10%
7.Αθλητικά	16	29%	13	21%	29	24%
8.Νέα-Πολιτικά	6	11%	4	7%	10	9%
9.Πολιτιστικά-Μόδα	2	4%	7	11%	9	8%
10.Καμία	0	0	1	2%	1	1%
Γενικό σύνολο	55	100%	62	100%	117	100%

ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Η ανάλυση παραγόντων για τους λόγους που παρακολουθούν τα παιδιά ειδήσεις ανέδειξε οκτώ κατηγορίες. Ένα υψηλό ποσοστό παιδιών δηλώνει ότι παρακολουθεί ειδήσεις για γενική πληροφόρηση, καθώς επίσης φαίνεται ότι τα παιδιά επιθυμούν να μαθαίνουν για διάφορα αθλητικά, πολιτιστικά, ευχάριστα γεγονότα και για ό,τι συμβαίνει στο κοντινό τους περιβάλλον. Όσον αφορά τις διαφορές

μεταξύ των δύο φύλων, φαίνεται ότι τα αγόρια παρακολουθούν τις ειδήσεις κυρίως για να πληροφορηθούν σφαιρικά, σε ποσοστό μεγαλύτερο απ'ότι τα κορίτσια, ενώ τα κορίτσια φαίνεται ότι επιλέγουν τις ειδήσεις από προσωπικό ενδιαφέρον και για να προφυλαχθούν από ανεπιθύμητες καταστάσεις.

Πίνακας 4

Κατηγορίες	Αγόρια		Κορίτσια		Σύνολο	
	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.
1.Γενική Πληροφόρηση	23	60%	23	40%	46	48%
2.Ενημέρωση για πολιτικές ειδήσεις	1	3%	1	2%	2	2%
3.Επιστημονικές ειδήσεις	0	0%	2	3%	2	2%
4.Εγγύτητα	4	11%	8	14%	12	13%
5.Προσωπικό ενδιαφέρον- Προφύλαξη	2	5%	8	14%	10	10%
6.Εγκληματικές ενέργειες	0	0%	2	3%	2	2%
7.Πολιτιστικά Αθλητικά	7	18%	12	21%	19	20%
8.Δεν παρακολουθώ	0	0%	2	3%	2	2%
9.Δεν απαντώ	1	3%	0	0%	1	1%
Γενικό σύνολο	38	100%	58	100%	96	100%

ΟΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΟΠΩΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΝΤΑΙ ΣΤΙΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Από την κατηγοριοποίηση για τις αντιλήψεις των παιδιών για τους πολίτες, όπως προβάλλονται στις ειδήσεις, αναδείχτηκαν έξι κατηγορίες. Το μεγαλύτερο ποσοστό των παιδιών δηλώνει ότι οι πολίτες ζουν με κακία και δυστυχία και έχουν έλλειψη πολιτισμού και σεβασμού απέναντι στους άλλους. Αρκετά παιδιά πιστεύουν ότι οι πολίτες εγκληματούν, ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι κανένα αγόρι δεν προσδοκά βελτίωση, ενώ σημαντικό ποσοστό των κοριτσιών έδωσε αυτή την απάντηση.

Πίνακας 5

Κατηγορίες	Αγόρια		Κορίτσια		Σύνολο	
	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.
1.Κακία-Δυστυχία-Έλλειψη σεβασμού και πολιτισμού	11	41%	9	26%	20	33%
2.Συνύπαρξη κακίας-καλοσύνης, Φτώχειας-ευημερίας	2	7%	6	18%	8	13%
3.Θετική	1	4%	0	0%	1	2%
4.Εγκληματικότητα πολιτών	7	26%	7	20%	14	23%
5.Προσδοκίες για βελτίωση	0	0%	4	12%	4	6%
6.Διάφορα	5	18%	4	12%	9	15%
7.Δεν ξέρω - Δεν απαντώ	1	4%	4	12%	5	8%
Γενικό σύνολο	27	100%	34	100%	61	100%

Σε ότι αφορά την εικόνα που έχουν τα παιδιά για την κοινωνία, όπως παρουσιάζεται στις ειδήσεις, φαίνεται στο μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεων ότι είναι αρνητική. Επίσης ένα σημαντικό ποσοστό απαντά ότι οι περισσότεροι στη κοινωνία κοιτούν το συμφέρον τους. Εδώ δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες διαφορές στις απαντήσεις των δύο φύλων.

Πίνακας 6

Κατηγορίες	Αγόρια		Κορίτσια		Σύνολο	
	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.
1.Αρνητική και θετική	1	3%	4	13%	5	8%
2.Ευθύνη των Μ.Μ.Ε.	2	7%	2	6%	4	7%
3.Οι περισσότεροι κοιτούν το συμφέρον τους	4	14%	5	16%	9	15%
4.Πρέπει να υπάρξει βελτίωση	2	7%	5	16%	7	11%
5.Αρνητική	16	55%	11	34%	27	44%
6.Διάφορα	2	7%	3	9%	5	8%
7.Δεν ξέρω - Δεν απαντώ	2	7%	2	6%	4	7%
Γενικό σύνολο	29	100%	32	100%	61	100%

Σε ότι αφορά τις αντιλήψεις των παιδιών για το πώς πρέπει να είναι ο πολίτης έτσι όπως παρουσιάζεται στις τηλεοπτικές ειδήσεις, οι απαντήσεις των παιδιών ανέδειξαν επτά κατηγορίες. Ένα σχετικά μεγάλο ποσοστό παιδιών δηλώνει ότι ο πολίτης πρέπει να υπακούει στους νόμους. Έσο ποσοστό παιδιών απαντά ότι πρέπει να είναι καλός και έντιμος και ένα όμοιο ποσοστό απαντά ότι πρέπει να σέβεται τους άλλους ανθρώπους. Σχετικά με τις διαφορές στις απαντήσεις των δύο φύλων, ενδιαφέρον παρουσιάζει

το γεγονός ότι η πρώτη απάντηση των αγοριών τείνει να είναι η κατηγορία *καλός και έντιμος*, ενώ τα κορίτσια σαν πρώτη απάντηση δίνουν το να *σέβεται τους άλλους*.

Πίνακας 7

Κατηγορίες	Αγόρια		Κορίτσια		Σύνολο	
	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.	ΣΥΧΝ.	ΠΟΣ.
1.Πρέπει να είναι προσεκτικός	1	3%	3	7%	4	5%
2.Να υπακούει στους νόμους	7	17%	8	17%	15	17%
3.Να σέβεται τους άλλους	4	10%	11	24%	15	17%
4. Καλός και έντιμος	8	20%	7	15%	15	17%
5.Κανονικός	2	5%	2	4%	4	5%
6.Άξιος-Εργατικός	4	10%	3	7%	7	8%
7.Να μην εγκληματεί	4	10%	4	9%	8	9%
8.Τον δείχνει να εγκληματεί	1	3%	2	4%	3	4%
9.Διάφορα	7	17%	2	4%	9	11%
10.Δεν ξέρω - Δεν απαντώ	2	5%	4	9%	6	7%
Γενικό σύνολο	40	100%	46	100%	86	100%

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΣΥΝΗΘΕΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Αυτό που παρατηρήθηκε στην έρευνά μας ως προς τη διάρκεια τηλεθέασης είναι ότι ένα μεγάλο ποσοστό παιδιών παρακολουθεί τηλεόραση κάθε μέρα ή σχεδόν κάθε μέρα. Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι κανένα παιδί δεν απάντησε ότι δεν παρακολουθεί καθόλου τηλεόραση. Τα αποτελέσματα αυτά συμφωνούν με εκείνα των Λώλου & Μουφλούζη (1999), των Μπαλαγιάννη & Σιώκη (2000) και με τα αποτελέσματα της έρευνας του Βρύζα (1997), όπου βρέθηκε ότι ένα πολύ υψηλό ποσοστό των παιδιών παρακολουθεί τηλεόραση κάθε μέρα. Επίσης, επιβεβαιώνεται η αρχική μας άποψη ότι η τηλεόραση αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της καθημερινότητας του παιδιού.

Όσον αφορά τη συχνότητα παρακολούθησης των τηλεοπτικών ειδήσεων, βρέθηκε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των παιδιών αναφέρει ότι παρακολουθεί ειδήσεις σχεδόν κάθε μέρα, ενώ ένα μικρότερο ποσοστό δηλώνει ότι βλέπει το πρόγραμμα των ειδήσεων σε καθημερινή βάση.

Σχετικά με το βαθμό προτίμησης για τα θέματα των ειδήσεων φάνηκε ότι ένα σχετικά υψηλό ποσοστό παιδιών προτιμά θέματα που αφορούν τα αθλητικά και την ενημέρωση για τον καιρό και το χρηματιστήριο. Βρέθηκε επίσης, ότι ενδιαφέρονται για θέματα από το αστυνομικό δελτίο, για ατυχήματα και καταστροφές, καθώς και για διάφορα γεγονότα από την πολιτική ζωή της χώρας. Τα παραπάνω αποτελέσματα συμφωνούν με εκείνα της έρευνας των Εμμανουηλίδου κ.α. (1999), όπου βρέθηκε ότι τα παιδιά προτιμούν να βλέπουν τις αθλητικές και τις πολιτικές – οικονομικές ειδήσεις και τέλος τα δελτία για τον καιρό. Από την άλλη μεριά έρχονται σε αντίθεση με τις μελέτες των Λώλου & Μουφλούζη (1999), Μπαλαγιάννη & Σιώκη (2000), όπου βρέθηκε ότι τα παιδιά προτιμούν να παρακολουθούν παιδικές ειδήσεις, καθώς και ειδήσεις πολιτιστικού περιεχομένου.

ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Σε ό,τι αφορά τη σημασία που δίνουν τα παιδιά στην ενημέρωση και τους λόγους που είναι σημαντικό για ένα παιδί να ενημερώνεται από τις ειδήσεις, βρέθηκε ότι τα παιδιά, σε ένα μεγάλο ποσοστό, παρακολουθούν ειδήσεις για να ενημερωθούν πάνω σε ποικίλα θέματα. Επίσης, ένα σημαντικό ποσοστό παιδιών δήλωσε ότι επιθυμεί να μαθαίνει για τα αθλητικά, τα πολιτιστικά και τα ευχάριστα γεγονότα και γενικά για ό,τι συμβαίνει στο κοντινό τους περιβάλλον. Επιπλέον, ένα υψηλό ποσοστό παιδιών δήλωσε ότι πρέπει να παρακολουθεί ειδήσεις για να ενημερώνεται για το τι πρέπει να προσέχει και από πού να προστατεύεται, έτσι ώστε να προφυλάσσεται από ανεπιθύμητες και επικίνδυνες καταστάσεις. Οι διαπιστώσεις αυτές συμφωνούν με τις αντίστοιχες της έρευνας των Μπαλαγιάννη & Σιώκη (2000), στην οποία βρέθηκε ότι οι λόγοι για τους οποίους πρέπει ένα παιδί να παρακολουθεί ειδήσεις, είναι για να μαθαίνει αυτά που συμβαίνουν στον υπόλοιπο κόσμο, αλλά και να προφυλάσσεται από επικίνδυνες καταστάσεις, καθώς και των Εμμανουηλίδου κ.α. (1999), που κατέληξαν στα ίδια συμπεράσματα.

ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΟΠΩΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΝΤΑΙ ΣΤΙΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Σε ό,τι αφορά την εικόνα που αποκομίζουν τα παιδιά για τους πολίτες της χώρας, έτσι όπως προβάλλονται στις ειδήσεις, προέκυψε πως αρκετά παιδιά πιστεύουν ότι οι πολίτες ζουν δυστυχημένα, ότι είναι απολίτιστοι, ότι νοιάζονται μόνο για τον εαυτό τους και δε σέβονται τους άλλους. Επίσης, ένα σχετικά υψηλό ποσοστό των παιδιών φαίνεται να πιστεύει ότι οι πολίτες εγκληματούν, δηλαδή ληστεύουν και προβαίνουν σε άλλες μη νόμιμες πράξεις. Τέλος μερικά παιδιά πιστεύουν ότι υπάρχουν καλοί και κακοί πολίτες, καθώς φτωχοί, αλλά και πλούσιοι πολίτες.

Σχετικά με τις αντιλήψεις των παιδιών για το πώς πρέπει να είναι ο πολίτης μιας χώρας, έτσι όπως παρουσιάζεται στις ειδήσεις, φάνηκε ότι αρκετά παιδιά πιστεύουν ότι ο πολίτης πρέπει να υπακούει στους νόμους, να σέβεται τους συνανθρώπους του και να είναι καλός και έντιμος. Παρατηρούμε ότι υπάρχει μια διάσταση μεταξύ της εικόνας που έχουν τα παιδιά από τις ειδήσεις για τον πολίτη και στις απόψεις τους για το πώς πρέπει πραγματικά να είναι ο πολίτης.

Στην ερώτηση για το τι αποκομίζουν τα παιδιά για τον κόσμο και την κοινωνία απ'όσα βλέπουν στις ειδήσεις, βρέθηκε ότι ένα σχετικά μεγάλο ποσοστό παιδιών σχηματίζει αρνητική εικόνα, π.χ. *«Κάθε μέρα χάνονται και τραυματίζονται ζωές», «Η κοινωνία που ζω δεν είναι και η καλύτερη, γιατί υπάρχουν ληστές και δολοφόνοι που τους φοβάμαι»*. Επίσης, αρκετά παιδιά ανέφεραν ότι οι περισσότεροι κοιτούν το συμφέρον τους και ενεργούν σε βάρος των άλλων, ενώ ένα μικρότερο ποσοστό παιδιών δήλωσε ότι πρέπει κάποιες καταστάσεις να αλλάξουν, έτσι ώστε να βελτιωθεί η εικόνα για τον κόσμο και την κοινωνία.

ΣΥΝΟΨΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Συνοψίζοντας, από τα αποτελέσματα της έρευνας φαίνεται ότι τα παιδιά σχολικής ηλικίας βλέπουν τηλεόραση καθημερινά και σχεδόν καθημερινά ειδήσεις κυρίως για λόγους ενημέρωσης, αλλά και για να ξέρουν πώς να προφυλάσσονται από επικίνδυνες καταστάσεις.

Τα παιδιά διαμορφώνουν αρνητικές αντιλήψεις για την κοινωνία και τον πολίτη, μέσα απ'όσα παρακολουθούν στις ειδήσεις. Θεωρούν ότι οι πολίτες εγκληματούν και φέρονται απρεπώς. Σαν συμπέρασμα θα μπορούσε να προκύψει ότι οι απόψεις των παιδιών για τη σημαντικότητα της ενημέρωσης, που αφορά στην προστασία και στην προφύλαξη από επικίνδυνες καταστάσεις, είναι το αποτέλεσμα της αρνητικής εικόνας που έχουν τα παιδιά για τους πολίτες και την κοινωνία. Επειδή λοιπόν τα παιδιά βλέπουν ότι υπάρχει εγκληματικότητα, θεωρούν ότι από την τηλεόραση μαθαίνουν ποια μέτρα θα πάρουν στο μέλλον για να προφυλάσσονται. Το ερώτημα που προκύπτει είναι κατά πόσο συνδέονται όλ' αυτά με τη διαδικασία της πολιτικής κοινωνικοποίησης. Μέσα από τη θεωρητική, αλλά και την ερευνητική εξέταση του θέματος στην παρούσα μελέτη, φαίνεται να υπάρχει άμεση σχέση,

καθώς τα παιδιά παρακολουθώντας ειδήσεις αποφασίζουν τι είδους πολιτικό ρόλο θα υιοθετήσουν στη μελλοντική τους συμπεριφορά.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το παιδί, μέσα από τις ειδήσεις, αρχίζει να διαμορφώνει τρόπους σκέψης για το πώς θα συμπεριφέρεται στο μέλλον για να εξασφαλίσει την προσωπική του ασφάλεια και ευημερία και όχι την ευημερία του συνόλου. Από την άλλη μεριά, η έρευνα του Buckingham, (1996), έδειξε ότι τα παιδιά διαμορφώνουν τις αντιλήψεις τους για τη μελλοντική στάση τους στην κοινωνία σε συλλογικό επίπεδο. Συγκεκριμένα, αν και τα παιδιά πιστεύουν ότι η τηλεόραση δεν προσφέρει τρόπους επίλυσης στα προβλήματα, ωστόσο δίνει ερεθίσματα να σκεφτούν πώς μπορούν να βοηθήσουν π.χ. τα θύματα ενός πολέμου, την καταπολέμηση της φτώχειας.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η διαμόρφωση αυτού του είδους των αντιλήψεων είναι μια μορφή πολιτικής κοινωνικοποίησης, εφόσον με τον όρο *πολιτική κοινωνικοποίηση* εννοούμε τη διαδικασία με την οποία το άτομο αποκτά στάσεις, πεποιθήσεις και αξίες σχετικά με το πολιτικό σύστημα, του οποίου είναι μέλος και σχετικά με το δικό τους ρόλο ως πολίτη, μέσα στα πλαίσια του συστήματος αυτού (Παντελίδου- Μαλούτα, 1987, σ.49).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βρύζας, Κ. (1997). *Μέσα Επικοινωνίας και Παιδική Ηλικία*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.

Buckingham, D. (1996). Facing Facts. *Moving Images*: 177-212. Manchester: Manchester University Press.

Cantor, J. & Peeters, A.L. (2000) . Fright Reactions to Television. A child survey. *Communication Research*, 27 (1): 82-99.

Clarke , A. T. & Kurtz – Costes, B. (1997). Television Viewing, Educational Quality of the home Environment, and School Readiness. *Journal of Educational Research*, 90 (5, May- June): 279-285.

Εμμανουηλίδου, Σ., Καζάκης, Δ., Καρακατσάνη, Ε., Μενεξές, Θ., Μεταξωτού, Κ., Φραγκίδης, Δ. (1999). Παιδί και ειδήσεις. *Αδημοσίευτη Πτυχιακή Εργασία*. Θεσσαλονίκη: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Διδασκαλείο «Δημήτριος Γληνός», Α.Π.Θ.

Finchilescu, G. & Dawes, A. (1998). Catapulted into Democracy: South African Adolescents' Sociopolitical Orientations Following Rapid Social Change. *Journal of Social Issues*, 54 (3): 563-583.

Flanagan, A. C. , Bowes, M. J. , Jonsson, B., Csapo, B., Shelbanova, E. (1998). Ties that bind : Correlates of adolescents' civic commitments in seven countries. *Journal of Social Issues*, 54 (3): 457-475.

Hart, D. , Atkins, R. , Ford, D. (1998). Urban America as a context for the development of moral identity in adolescence. *Journal of Social Issues*, 54 (3): 513-530.

Hodge, B., & Tripp, D. (1986). *Children and Television*. Cambridge: Polity Press.

Λώλου, Γ., & Μουφλούζη, Ε., (1999) . Τηλεοπτικές ειδήσεις: Συνήθειες και αντιλήψεις παιδιών σχολικής ηλικίας. *Αδημοσίευτη Πτυχιακή Εργασία*. Αλεξανδρούπολη: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Δ.Π.Θ.

Macek, P., Flanagan, C., Gallay, L., Kostron, L., Botcheva, L., Csapo, B. (1998). Postcommunist Societies in Times of Transition: Perceptions of Change among Adolescents in Central and Eastern Europe. *Journal of Social Issues*, 54 (3): 547-561.

ΜακΚομπς, Μ., Έινσιντελ, Ε., Ουίβερ, Ντ. (1991). *Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και η διαμόρφωση της κοινής γνώμης*. Αθήνα: Καστανιώτη.

Μπαλαγιάννη, Π., & Σιώκης, Π., (2000). Παιδί και ειδήσεις Απόψεις και αντιλήψεις παιδιών σχολικής ηλικίας για τις τηλεοπτικές ειδήσεις . *Αδημοσίευτη Πτυχιακή Εργασία*. Αλεξανδρούπολη: Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Δ.Π.Θ.

Ναυρίδης, Κλ., Σόλμαν, Μ., Τσαούλα, Ν. (1986). *Η Αλίκη στη Χώρα των Πραγμάτων*. Αθήνα: Υποδομή.

Oppenheim, A. N. (1976). *Questionnaire design and attitude measurement*. Heineman- London.

Παντελίδου –Μαλούτα, Μ. (1987). *Πολιτικές στάσεις και αντιλήψεις στην αρχή της εφηβείας*. Αθήνα: Gutenberg.

Παρασκευόπουλος, Ι.Ν. (1985). *Εξελικτική Ψυχολογία*. Τόμοι 1,3. Αθήνα.

Raajmakers, Q., Verbogt, T., Vollenberg, W. (1998). Moral reasoning and political beliefs of Dutch adolescents and young adults. *Journal of Social Issues*, 54 (3): 531-546.

Rosenthal, S., Feiring, C., Lewis, M. (1998). Political volunteering from late adolescence to young adulthood : Patterns and predictors. *Journal of Social Issues*, 54 (3): 477-493.

Σακκά, Δ., Λώλου, Γ. & Μουφλούζη, Ε. (1999). «Οι ειδήσεις λένε την αλήθεια...». *Οι απόψεις παιδιών σχολικής ηλικίας για τις τηλεοπτικές ειδήσεις. Κίνητρο 2*: 145-163. Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Δ.Π.Θ.

Σαρρής, Ν. (1992). *Ελληνική κοινωνία και τηλεόραση*. Αθήνα: Γόρδιο.

Van der Molen, W. J. H., Van der Voort, T. H. A. (2000). Children and adults recall of Television and Print News. *Communication Research*, 27(2, April): 134-160.

Yates, M., & Youniss, J. (1998). Community Service and political identity development in adolescence. *Journal of Social Issues*, 54 (3): 495-512.

Στοιχεία Επικοινωνίας:

Βιργινία Καραβοκύρη, virgka@gmail.com